

CE LEGE GUVERNEAZĂ NULITATEA CĂSĂTORIEI ȘI EFECTELE ACESTEI NULITĂȚI CONFORM DISPOZIȚIILOR DIN CODUL CIVIL ROMÂN?¹

University professor doctor Nadia-Cerasela Aniței
Faculty of Law, Social and Political Sciences,
Dunărea de Jos University, Galați, Romania

Abstract

Given that the new Civil Code, based on which the monistic concept of regulating private law relations in a single code is in force since 1 October 2011, changes not only the family law institutions but also the other institutions belonging to them private law it is necessary to develop a new course of family law.

The new Civil Code dedicates to family relations in the Romanian private international law Chapter II entitled Family (Article 2585 – Article 2612), which is in turn divided into sections, paragraphs and articles of the VIIth Book of the Private International Law.

Section (1). is titled The Marriage of the VIIth Book of the Private International Law provisions contains art. 2588 of the Civil Code with the marginal name The law applicable to the nullity of the marriage. This article states: „The law governing the legal requirements for marriage is applicable to the invalidity of the marriage and the effects of this nullity. (paragraph 1) The nullity of a marriage concluded abroad in violation of the formal conditions may be admitted in Romania only if the sanction of nullity is also provided in the Romanian law” (paragraph 2)

The article aims to answer the following questions:

- 1. What law do we apply to the invalidity of the marriage and the effects of this nullity?*
- 2. How is the marriage invalidated in Romanian law?*

Keywords: *Romanian civil code, Romanian private international law, applicable law of marriage background, applicable marriage law, applicable marriage law, applicable marriage nullity law.*

1. Ce lege aplicăm nulității căsătoriei și efectelor acestei nulități?

1.1. Legea aplicabilă nulității căsătoriei și efectelor acestei nulități în funcție de legea aplicabilă condițiilor de fond necesare încheierii căsătoriei

Art. 2588 alin. (1) C. civ. prevede: „Legea care reglementează cerințele legale pentru încheierea căsătoriei se aplică nulității căsătoriei și efectelor acestei nulități”.

¹ Articol prezentat la Sesiunea Științifică anuală, 17-18 noiembrie 2017, Institutul de Istorie „George Barițiu”, Departamentul de Cercetări Socio-Umane, Academia Română, Filiala Cluj-Napoca.

Din dispozițiile art. 2588 alin. (1) C. civ. se observă că legea aplicabilă nulității căsătoriei și efectelor acestei nulități este legea care guvernează cerințele legale pentru încheierea căsătoriei² fără a distinge dacă este vorba despre condițiile de fond sau condițiile de formă. Din acest motiv suntem tentați să credem că acest aliniat se referă atât la condițiile de fond ale încheierii căsătoriei cât și la condițiile de formă.

În dreptul internațional privat român legea care guvernează cerințele legale pentru încheierea căsătoriei este reglementată de art. 2586 C. civ. (se referă la legea aplicabilă condițiilor de fond) și art. 2587 C. civ. (se refera la legea aplicabilă condițiilor de formă).

Art. 2586 alin. (1) C. civ. dispune: „*Condițiile de fond cerute pentru încheierea căsătoriei sunt determinate de legea națională a fiecăruia dintre viitorii soți la momentul celebrării căsătoriei*”.

Studiind dispozițiile art. 2586 alin. (1) C. civ. referitoare la condițiile de fond cerute pentru încheierea căsătoriei³ și aplicându-le conform art. 2588 alin. (1) C. civ. vom observa că atât nulității căsătoriei încheiate cu nerespectarea condițiilor de fond și cât efectelor acestei nulități vom constată că:

a. În cazul în care soții sunt străini cu aceeași cetățenie au să încheiat căsătoria pe teritoriul României trebuie să li se aplice în privința nulității căsătoriei pentru încălcarea condițiilor de fond și efectelor acestei nulități legea națională comună. Spre exemplu, doi soți cetățeni englezi au încheiat căsătoria pe teritoriul României va trebui să se aplice atât în situația în care se constata nulitatea căsătoriei cât și efectelor acestei nulități normele juridice engleze.

b. Dacă soții au cetățenii diferite dar străine și au încheiat căsătoria pe teritoriul României trebuie să se aplice în cazul nulității căsătoriei pentru încălcarea condițiilor de fond și efectelor acestei nulități legea națională a fiecăruia dintre ei. Spre exemplu unul dintre soți este englez și celălalt soț este italian dacă au încheiat căsătoria pe teritoriul României trebuie să se aplice în situația în care se constată nulitatea căsătoriei pentru încălcarea condițiilor de fond dar și efectelor acestei nulități legea națională a fiecăruia dintre ei respectiv, normele engleze referitoare la nulitatea căsătoriei pentru încălcarea condițiilor de fond și efectele acestei nulități pentru soțul cetățean englez și legea italiană referitoare la nulitatea căsătoriei pentru încălcarea condițiilor de fond și efectele acestei nulități pentru soțul cetățean italian.

² NC Aniței. Which is the law applicable to the substantive conditions required for the conclusion of marriage under Romanian Civil Code provisions?, pp.24-32, The Centre s Journal: International Family Law, Policy and Practice, More Cross-Border Influences in the Modernisation of Family Justice in England and Wales, Volume 3, Number 1 • Summer 2015, online at www.famlawandpractice.com. <http://www.famlawandpractice.com/journals/journal4.pdf>

³ Încheierea unei căsătorii valabile presupune existența a trei condiții: a) condiții de fond; b) lipsa impedimentelor; c) condiții de formă.

c. Dacă soți au cetățenii diferite din care unul cetățean român și celalalt cetățean spaniol dacă au încheiat căsătoria pe teritoriul României și se constată nulitatea acestei căsătoriei pentru încălcarea condițiilor de fond trebuie să li se aplice de legea națională a fiecăruia dintre ei referitoare la nulitatea căsătoriei pentru încălcarea condițiilor de fond și efectele acestei nulități respectiv: legea română referitoare la nulitatea căsătoriei pentru încălcarea condițiilor de fond și efectele acestei nulități pentru soțul cetățean român și legea spaniola referitoare la nulitatea căsătoriei pentru încălcarea condițiilor de fond și efectele acestei nulități pentru soțul cetățean spaniol.

Art. 2586 alin. (2) C. civ. dispune: „*Dacă una dintre legile străine astfel determinată prevede un impediment la căsătorie care, potrivit dreptului român, este incompatibil cu libertatea de a încheia o căsătorie, acel impediment va fi înlăturat ca inaplicabil în cazul în care unul dintre viitorii soți este cetățean român și căsătoria se încheie pe teritoriul României*”.

Din dispozițiile art. 2586 alin. (2) C. civ. deducem că în situația în care există un impediment la căsătorie în privința condițiilor de fond stabilit de legea străină care, potrivit dreptului român este incompatibil cu libertatea de a încheia o căsătorie după legea străină, deci căsătoria este nulă și implicit efectele unei astfel de căsătorii sunt nule totuși acea căsătorie se va încheia valid din punct de vedere al condițiilor de fond în cazul în care unul dintre viitorii soți este cetățean român și celălalt soț cetățean străin căsătoria se încheie pe teritoriul României cu respectarea condițiilor de fond stabilite de legea română.

În contextul dat avem următoarele observații:

1. Se riscă ca o căsătorie încheiată pe teritoriul României de un viitor soț cetățean străin cu un viitor soț cetățean român să fie lovită de nulitate în țara a cărei naționalitate o are celălalt viitor soț cetățean străin.

2. O căsătorie încheiată cu respectarea condițiilor de fond în conformitate cu dispozițiile din legea națională a fiecăruia dintre soți trebuie să respecte și dispozițiile referitoare la impedimentele la căsătorie din propria lege națională chiar dacă ea se încheie pe teritoriul României și unul dintre viitorii soți este cetățean român.

1.2. Legea aplicabilă nulității căsătoriei și efectelor acestei nulități în funcție de legea aplicabilă condițiilor de formă⁴ necesare încheierii căsătoriei

Din dispozițiile art. 2587 C. civ. reiese că legea care guvernează condițiile de formă ale încheierii căsătoriei este legea statului pe teritoriul căruia se celebrează

⁴ N.-C. Aniței, *Ce lege guvernează condițiile de formă ale căsătoriei în dreptul internațional privat român? / What law governs the formalities of marriage in Romanian private international law?* Revista Moldovenească de Drept internațional și Relații internaționale/ *Moldavian Journal of International Law and International Relations / Молдавский журнал международного права и международных отношений*, 2017 (în curs de publicare).

căsătoria cu excepția situației în care căsătoria se încheie în fața agentului diplomatic sau a funcționarului consular al României în statul în care acesta este acreditat aceasta, fiind supusă în privința formalităților legii statului român.

În baza dispozițiilor art. 2588 alin. (1) C. civ. și ale art. 2587 C. civ. avem două situații în privința legii care se aplică nulității căsătoriei și efectelor acestei nulități în funcție de legea care guvernează condițiile de formă ale încheierii căsătoriei:

1. vom aplica nulității căsătoriei și efectelor acestei nulități legea străină ca *lege a statului pe teritoriul căruia s-a celebrat căsătoria*;

a. dacă un cetățean străin se căsătorește cu un cetățean român în străinătate li se va aplica *legea străină ca lege a statului pe teritoriul căruia s-a celebrat căsătoria*;

b. dacă doi cetățeni români se căsătoresc în străinătate li se va aplica *legea străină ca lege a statului pe teritoriul căruia s-a celebrat căsătoria*;

2. vom aplica nulității căsătoriei și efectelor acestei nulități legea română ca lege a statului care a guvernat condițiile de formă ale căsătoriei dacă:

a. căsătoria s-a celebrat pe teritoriul României;

b. căsătoria s-a încheiat în fața agentului diplomatic sau a funcționarului consular al României în statul în care acesta este acreditat.

Art. 2588 alin. (2) C. civ. dispune: „Nulitatea unei căsătorii încheiate în străinătate cu încălcarea condițiilor de formă poate fi admisă în România numai dacă sancțiunea nulității este prevăzută și în legea română”.

Studiind art. 2588 alin. (2) C. civ. observăm că în situația în care căsătoria a fost încheiată în străinătate cu nerespectarea condițiilor de formă stabilite de legea care o guvernează și declarată nulă de această lege, legiuitorul român folosind verbul „a putea” nu impune, nu obligă autoritatea competentă română să considere nulă căsătoria respectivă. Din punctul nostru de vedere această situație presupune două posibilități:

- În prima situație, poate fi admisă în România nulitatea unei căsătorii încheiate după o lege străină sub condiția ca *sancțiunea nulității să fie prevăzută și de legea română*;

- În a doua situație, poate fi respinsă în România o căsătorie declarată nulă din punctul de vedere al legii care guvernează condițiile de formă chiar dacă căsătoria este validă sub aspectul condițiilor de formă după legea română.

⁵ N.C. Aniței. *Ce lege guvernează condițiile de formă ale căsătoriei în dreptul internațional privat român?* / *What law governs the formalities of marriage in Romanian private international law?* Revista Moldovenească de Drept internațional și Relații internaționale/ *Moldavian Journal of International Law and International Relations/ Молдавский журнал международного права и международных отношений*, no. 3, 2017 SSRN, ISSN 1857-1999, <http://rmdir.md/wp-content/uploads/2016/03/RMDIRI-2016-nr.-3.pdf> (în curs de publicare)

2. Cum este reglementată nulitatea căsătoriei în dreptul românesc?⁶

2.1. Noțiuni și clasificare⁷

Nulitatea actului juridic al căsătoriei este sancțiunea civilă care intervine ca urmare a nerespectării unora dintre cerințele de valabilitate stabilite de lege, constatarea sau pronunțarea sa înlăturând de regulă efectele acelei căsătorii⁸.

Nulitatea căsătoriei se clasifică în funcție următoarele criterii:

a) în funcție de *consacrarea legislativă*, nulitățile căsătoriei pot fi:

- *nulități exprese* – sunt cele expres prevăzute de lege;

- *nulități virtuale* – sunt cele care rezultă implicit din ansamblul dispozițiilor legale (spre exemplu, căsătoria fictivă, căsătoria cu o persoană al cărei sex este nediferențiat);

b) în funcție de *regimul juridic aplicabil*, nulitățile căsătoriei pot fi:

- *nulități absolute*;

- *nulități relative*.

Deși se păstrează clasificarea din dreptul comun, cea în nulități absolute și nulități relative, astfel cum am arătat, legiuitorul a căutat să atenueze consecințele pe care efectul retroactiv al nulității le produce potrivit dreptului comun. Acesta este motivul pentru care, în unele cazuri, deși actul este sancționat cu nulitatea absolută, în interesul menținerii familiei, el poate fi *confirmat*, spre deosebire de dreptul comun. Soțul de bună-credință este apărat, în sensul că efectele nulității se vor produce față de el numai de la data când a rămas definitivă hotărârea prin care s-a declarat nulă sau anulată căsătoria, iar în privința copiilor, în toate cazurile, anularea căsătoriei nu are niciun efect⁹.

Căsătoria este sancționată cu nulitatea relativă în cazul viciilor de consimțământ: eroarea, dolul și violența¹⁰.

⁶ N.C. Aniței, *Dreptul familiei*, Ed. Hamangiu, București, 2012, pp. 53-62; I.P. Filipescu, A.I. Filipescu, *Tratat de dreptul familiei*, ed. a VIII-a revăzută și completată, Ed. Universul Juridic, București, 2006, pp. 219-226; C. Mareș, *Dreptul familiei*, ed. 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2015, pp. 131-148; T. Bodoașcă, A. Drăghici, I. Puie, *Dreptul familiei*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, pp. 37-45; D. Lupașcu, C.M. Crăciunescu, *Dreptul familiei*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, pp. 184-189; T. Bodoașcă, *Examen de ansamblu și observații critice privind familia și căsătoria în reglementarea noului Cod civil*, în *Dreptul nr. 11/2009*, p. 25-26.

⁷ N.C. Aniței, *Dreptul familiei*, Ed. Hamangiu, București, 2012, pp. 53-62.

⁸ E. Florian, *Dreptul familiei*, ed. a IV-a, Ed. C.H. Beck, București, 2011 p. 51; N.C. Aniței, *Considerations on the Relative Nullity of Marriage under the Provisions of the Civil Code*, în *Supliment Jurnalul de Studii Juridice nr. 3-4/2010*, pp. 227-237

⁹ Al. Bacaci, V.C. Dumitrache, C.C. Hageanu, *Dreptul familiei*, ed. a 7-a, Ed. C.H. Beck, București, 2012, *op. cit.*, p. 123.

¹⁰ *Idem*, p. 131.

2.2. Cazuri de nulitate absolută¹¹

Nulitatea absolută a căsătoriei intervine în următoarele situații:

a) *Încheierea căsătoriei fără respectarea dispozițiilor legale referitoare la consimțământul personal și liber al soților* [art. 293 alin. (1) raportat la art. 271 noul C. civ.]. Pentru a fi valabil exprimat, consimțământul trebuie să îndeplinească anumite condiții: să fie neviciat, să fie actual, să fie dat personal și simultan de viitorii soți, să fie constatat în mod direct de ofițerul de stare civilă. Lipsa consimțământului la încheierea căsătoriei poate fi de natură psihică (în cazul debililor și alienaților mintali) sau de natură materială, când unul dintre viitorii soți răspunde negativ sau tace la întrebarea ofițerului de stare civilă și acesta îi declară căsătorii.

b) *Încheierea căsătoriei de către o persoană care deja este căsătorită* [art. 293 alin. (1) raportat la art. 273 noul C. civ.]. În situația în care o persoană este căsătorită, nu poate încheia o nouă căsătorie, întrucât se încalcă principiul monogamiei. Ca excepție, în cazul în care soțul unei persoane declarate moartă s-a recăsătorit și, după aceasta, hotărârea declarativă de moarte este anulată, noua căsătorie rămâne valabilă, dacă soțul celui declarat mort a fost de bună-credință. Prima căsătorie se consideră desfăcută pe data încheierii noii căsătorii.

c) *Încheierea căsătoriei între rude în grad prohibit de lege* [art. 293 alin. (1) raportat la art. 274 noul C. civ.]. Interdicția căsătoriei între rude vizează rudenia în linie dreaptă, indiferent de gradul de rudenie (spre exemplu, tatăl cu fiica, mama cu fiul, bunicul cu nepoata, bunica cu nepotul), precum și rudenia colaterală până la al patrulea grad inclusiv (spre exemplu, fratele cu sora, unchiul cu nepoata, mătușa cu nepotul, vărul cu vara lui), întemeiată pe faptul că mai multe persoane au un ascendent comun, însă numai până la gradul IV inclusiv, adică veri primari, fără a deosebi după cum rudenia este din căsătorie (din aceeași căsătorie sau din căsătorii diferite) ori din afara căsătoriei.

d) *Încheierea căsătoriei între persoane legate prin adopție* [art. 293 alin. (1) raportat la art. 274 alin. (3) noul C. civ.]. Este interzisă căsătoria între: adoptator și adoptat, ascendenții adoptatorului și adoptat, adoptator și descendenții adoptatului, ascendenții adoptatorului și descendenții adoptatului, copiii celui care adoptă și adoptat, copiii celui care adoptă și copiii adoptatului, între cei adoptați de aceeași persoană, precum și între cei a căror rudenie firească a încetat prin efectul adopției.

e) *Încheierea căsătoriei de persoane care suferă de debilitate mintală sau alienație mintală* [art. 293 alin. (1) raportat la art. 276 noul C. civ.]. Alienajia sau debilitatea mintală anulează discernământul, or, în lipsa discernământului nu se poate vorbi de consimțământ, iar reprezentarea nu este permisă în materie de căsătorie.

f) *Încheierea căsătoriei fără respectarea dispozițiilor referitoare la celebrarea căsătoriei*¹² [art. 293 alin. (1) raportat la art. 287 alin. (1) noul C. civ.]. Astfel, viitorii soți sunt

¹¹ N.C. Aniței, *Dreptul familiei*, Ed. Hamangiu, București, 2012, pp. 53-62.

¹² Avem în vedere aici atât solemnitatea căsătoriei, cât și publicitatea ei.

obligați să se prezinte împreună la sediul primăriei, pentru a-și da consimțământul la căsătorie în mod public, în prezența a 2 martori, în fața ofițerului de stare civilă.

g) *Încheierea căsătoriei fără respectarea dispozițiilor referitoare la vârsta matrimonială* (art. 294 noul C. civ.). Vârsta minimă pentru încheierea căsătoriei este de 18 ani. Totuși, prin excepție, pentru motive temeinice (de exemplu, sarcina femeii), minorul care a împlinit vârsta de 16 ani se poate căsători în temeiul unui aviz medical, cu încuviințarea părinților săi sau, după caz, a tutorelui. Totuși, nulitatea căsătoriei se acoperă dacă, până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești, ambii soți au împlinit vârsta de 18 ani sau dacă soția a născut ori a rămas însărcinată.

h) *Lipsa de diferențiere sexuală*. Diferențierea sexuală rezultă din certificatele de naștere ale viitorilor soți, care atestă și sexul persoanei.

i) *Încheierea căsătoriei între persoane de același sex*. Căsătoria nu se poate încheia decât între bărbat și femeie.

j) *Interzicerea parteneriatelor civile între persoane de sex opus sau de același sex*. Parteneriatele civile între persoane de sex opus sau de același sex nu sunt recunoscute în România.

k) *Necompetența ofițerului de stare civilă*. În cazul în care căsătoria a fost încheiată de o persoană necompetentă care a exercitat public funcția de ofițer de stare civilă, iar soții au fost de rea-credință, cunoscând această împrejurare, căsătoria este nulă.

l) *Încheierea unei căsătorii fictive* (art. 295 C. civ.). Sintagma „căsătorie fictivă” desemnează căsătoria încheiată în orice alt scop decât acela al întemeierii unei familii. Căsătoria este fictivă dacă:

- consimțământul exprimat la încheierea actului juridic nu reflectă voința reală a persoanei;

- scopul urmărit de unul sau de amândoi viitori soți este acela de obține unele efecte secundare ale căsătoriei, cu alte cuvinte, căsătoria este doar un mijloc de a obține anumite avantaje, iar nu însuși obiectivul manifestării de voință¹³.

Căsătoria încheiată în alte scopuri decât acela de a întemeia o familie este lovită de nulitate absolută.

Totuși, nulitatea căsătoriei se acoperă dacă, până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești, a intervenit conviețuirea soților, soția a născut sau a rămas însărcinată ori au trecut 2 ani de la încheierea căsătoriei.

2.3. Cazuri de nulitate relativă¹⁴

Nulitatea relativă a căsătoriei intervine în următoarele situații:

a) *Căsătoria este încheiată fără încuviințarea părinților sau a tutorelui ori fără autorizarea instanței de tutelă, necesare în situația în care este vorba despre căsătoria unui minor care a împlinit 16 ani.*

¹³ E. Florian, *Dreptul familiei*, ed. a IV-a, Ed. C.H. Beck, București, 2011, pp. 61-63.

¹⁴ N.C. Aniței, *Dreptul familiei*, Ed. Hamangiu, București, 2012, pp. 53-62.

b) *Căsătoria este încheiată fără încuviințarea părintelui care exercită autoritatea părintească.* În cazul în care unul dintre părinți este decedat sau nu își poate manifesta voința, este suficientă încuviințarea celuilalt părinte.

c) *Căsătoria este încheiată prin existența unuia dintre următoarele vicii de consimțământ:*

- *eroarea* - viciază consimțământul dacă poartă asupra identității fizice a celuilalt soț;

- *dolul*, adică eroare provocată prin manopere dolosive - constituie motiv de nulitate relativă a căsătoriei dacă poartă asupra unor elemente determinante la încheierea căsătoriei;

- *violența*, fizică sau morală - poate fonda acțiunea în anularea căsătoriei dacă, față de gravitatea și intensitatea actelor de constrângere exercitate, persoana s-a aflat în neputință de a se opune căsătoriei¹⁵.

d) *Căsătoria este încheiată de o persoană lipsită vremelnic de discernământ.* Lipsa vremelnică a facultăților mintale constituie o piedică legală temporară la încheierea căsătoriei.

e) *Căsătoria este încheiată între tutore și persoana minoră aflată sub tutela sa.*

2.4. Regimul juridic al nulității căsătoriei¹⁶

Acțiunea în constatarea nulității absolute a căsătoriei poate fi invocată de orice persoană interesată, deci reclamant poate fi orice persoană care justifică un interes legitim (spre exemplu, soțul din prima căsătorie a soției bigam, procurorul) și pârât poate fi unul dintre soți sau ambii soți. Ca excepție, procurorul nu poate introduce acțiunea după încetarea sau desfacerea căsătoriei. Totuși, în situația în care procurorul ar acționa pentru apărarea drepturilor minorilor sau a persoanelor puse sub interdicție, poate introduce acțiunea după încetarea sau desfacerea căsătoriei.

Nulitatea absolută a căsătoriei se poate dovedi cu orice mijloc de probă (spre exemplu, înscrisuri, interogatoriu, martori etc.). Acțiunea în constatarea nulității absolute a căsătoriei este *imprescriptibilă*. Hotărârea judecătorească de constatare a nulității absolute a căsătoriei este constitutivă de drepturi și produce efecte *erga omnes*. În actul de naștere al soților și în actul de căsătorie se înscriu mențiuni cu privire la modificarea intervenită în starea lor civilă ca urmare a hotărârii judecătorești de desființare a căsătoriei.

Deci, pentru nulitatea absolută a căsătoriei operează următoarele *reguli*:

- poate fi invocată de orice persoană interesată;
- acțiunea în constatarea nulității absolute a căsătoriei este imprescriptibilă;
- probațiunea constă în dovada existenței cauzei de nulitate absolută la data încheierii căsătoriei.

¹⁵ E. Florian, *Dreptul familiei*, ed. a II-a, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 63.

¹⁶ N.C. Aniței, *Dreptul familiei*, Ed. Hamangiu, București, 2012, pp. 53-62.

Nulitatea relativă a căsătoriei poate fi invocată de acela dintre soți care pretinde că i-a fost viciat consimțământul prin eroare, dol sau violență.

Potrivit alin. (2) al art. 297 noul C. civ., nulitatea poate fi invocată numai de cel a cărui încuviințare era necesară. Deci nulitatea relativă poate fi invocată de părinți sau tutore ori instanța de tutelă, precum și de părintele care exercită autoritatea părintească, în situația în care era necesară încuviințarea ori autorizarea acestora.

Cauzele de nulitate relativă pot fi dovedite cu orice mijloc de probă. Termenul de prescripție a acțiunii în constatarea nulității relative este, potrivit art. 301 alin. (1) noul C. civ., de *6 luni*. Acesta curge astfel:

- în situația în care era necesară încuviințarea părinților sau a tutorelui ori a părintelui care exercită autoritatea părintească sau autorizarea instanței de tutelă, termenul curge de la data la care cei a căror încuviințare sau autorizare era necesară pentru încheierea căsătoriei au luat cunoștință de aceasta;

- în cazul nulității pentru vicii de consimțământ ori pentru lipsa discernământului, termenul curge de la data încetării violenței sau, după caz, de la data la care cel interesat a cunoscut dolul, eroarea ori lipsa vremelnică a discernământului;

- în cazul căsătoriei încheiate între tutore și persoana minoră aflată sub tutela sa, termenul curge de la data încheierii căsătoriei.

Acțiunea în constatarea nulității relative are un *caracter personal*, astfel încât dreptul la acțiunea în anulabilitate nu se transmite moștenitorilor. Totuși, dacă acțiunea a fost pornită de către unul dintre soți, ea poate fi continuată de către oricare dintre moștenitorii săi.

În situația în care, până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești, părinții sau tutorele ori instanța de tutelă, precum și părintele care exercită autoritatea părintească și-au dat consimțământul ori autorizarea cerută de lege, nulitatea relativă a căsătoriei *se acoperă*.

Potrivit dispozițiilor art. 303 alin. (2) noul C. civ., căsătoria nu poate fi anulată dacă soții au conviețuit timp de 6 luni de la data încetării violenței sau de la data descoperirii dolului, a erorii ori a lipsei vremelnice a facultăților mintale.

Nulitatea căsătoriei se acoperă în toate cazurile dacă, între timp, ambii soți au împlinit vârsta de 18 ani sau dacă soția a născut ori a rămas însărcinată.

Dacă instanța declară nulă căsătoria, ea este obligată să dovedească prin aceeași hotărâre buna sau rea credință a soților la încheierea căsătoriei¹⁷.

Hotărârea judecătorească de constatare a nulității relative a căsătoriei este constitutivă de drepturi și produce efecte *erga omnes*.

Deci, pentru nulitatea relativă a căsătoriei operează următoarele *reguli*:

- poate fi invocată de acela dintre soți care pretinde că i-a fost viciat consimțământul prin eroare, dol sau violență;

- poate fi invocată de părinți sau tutore ori instanța de tutelă, precum și de părintele care exercită autoritatea părintească, în situația în care era necesară încuviințarea ori autorizarea acestora;

¹⁷ E. Florian, *op. cit.*, 2008, p. 65.

- termenul de prescripție a acțiunii în constatarea nulității relative este de 6 luni;
- cauzele de nulitate pot fi dovedite prin orice mijloace de probă admise de lege.

2.5. Efectele nulității căsătoriei¹⁸

Atât nulitatea absolută, cât și nulitatea relativă, deși produse de cauze diferite și având regim juridic diferit, generează același efect, și anume *desființarea*, atât pentru trecut, cât și pentru viitor, a căsătoriei, ca și cum ea nu ar fi existat¹⁹.

În privința *raporturilor personale dintre soți*²⁰, consecințele sunt:

- dacă numele soților s-a schimbat prin căsătorie, ei redobândesc numele avut anterior încheierii căsătoriei;
- soțul care a luat numele celuilalt nu îl va putea menține și pentru viitor, așa cum este posibil în cazul desfacerii căsătoriei prin divorț;
- încetează toate obligațiile specifice căsătoriei, fiecare soț putându-se căsători cu altcineva sau chiar între ei, dacă motivul de nulitate a dispărut;
- se consideră că nu au avut niciodată calitatea de soți, astfel că nicio acțiune penală pentru bigamie nu ar mai putea continua;
- dacă unul dintre soți nu a atins vârsta majoratului, el nu va fi considerat, la fel ca după desfacerea căsătoriei, că are capacitate deplină de exercițiu.

În privința *raporturilor patrimoniale dintre soți*²¹, consecințele sunt:

- regimul comunității de bunuri va fi retroactiv desființat;
- obligația de întreținere se consideră că nu a existat;
- nu poate exista dreptul la moștenire al soțului supraviețuitor, dacă nulitatea a fost pronunțată după decesul unuia dintre cei aparent căsătoriți.

Soțul de bună-credință la încheierea unei căsătorii nule sau anulate păstrează, până la data când hotărârea judecătorească rămâne definitivă, situația unui soț dintr-o căsătorie valabilă

Nulitatea căsătoriei *nu are niciun efect în privința copiilor*, care păstrează situația de copii din căsătorie. În ceea ce privește drepturile și obligațiile dintre părinți și copii, se aplică, prin asemănare, dispozițiile privitoare la divorț.

Hotărârea judecătorească de constatare a nulității sau de anulare a căsătoriei este opozabilă terțelor persoane, în condițiile legii.

Dispozițiile art. 291 (referitor la formalitățile regimului matrimonial), art. 334 (referitor la publicitatea convenției matrimoniale) și art. 335 (referitor la inopozabilitatea convenției matrimoniale) sunt aplicabile în mod corespunzător. Cu toate

¹⁸ N.C. Aniței. *Dreptul familiei*, Ed. Hamangiu, București, 2012, pp. 53-62.

¹⁹ Al. Bacaci, V.C. Dumitrache, C.C. Hageanu, *Dreptul familiei*, ed. 7, Ed. C.H. Beck, București, 2012, pp. 138-150.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Ibidem*.

acestea, nulitatea căsătoriei nu poate fi opusă unei terțe persoane împotriva unui act încheiat anterior de aceasta cu unul dintre soți, afară de cazul în care au fost îndeplinite formalitățile de publicitate prevăzute de lege cu privire la acțiunea în constatarea nulității ori în anulare sau terțul a cunoscut, pe altă cale, înainte de încheierea actului, cauza de nulitate a căsătoriei.

Concluzii

Consideram de *lege ferenda* că atât alin. (2) al art. 2586 cât și în alin (2) al art. 2588 C. civ ar trebui reanalizate și să se aibă în vedere impedimentele la căsătorie stabilite de legea națională a fiecăruia dintre viitorii soți respectiv pentru viitorul soț cetățean român să ținem cont de impedimentele la căsătorie stabilite de legea română și pentru viitorul soț cetățean străin să avem în vedere impedimentele la căsătorie stabilite de propria lege națională chiar dacă căsătoria se încheie pe teritoriul României deoarece se riscă ca o căsătorie încheiata pe teritoriul României de un viitor soț cetățean străin cu un viitor soț cetățean român să fie lovită de nulitate în țara a cărui naționalitate o are celalalt viitor soț cetățean străin.

În concluzie, conform dispozițiilor din Codul civil roman, constatam ca în situația în care căsătoria va fi încheiată cu respectarea condițiilor de fond pentru fiecare viitor soț după legea lui națională dar și cu respectarea condițiilor de formă impuse de legea română, lege care este totuși nulă pe anumite condiții de formă după legea străină această căsătorie va fi validă pe teritoriul României dacă respectă condițiile de formă ale căsătoriei stabilite de legea română și nu este nulă din punct de vedere a legii române.

Bibliografie selectivă

Cursuri și articole

N.C. Aniței, *Which is the law applicable to the substantive conditions required for the conclusion of marriage under Romanian Civil Code provisions*, *The Centre s Journal: International Family Law, Policy and Practice*, More Cross-Border Influences in the Modernisation of Family Justice in England and Wales, Volume 3, Number 1 • Summer 2015, This issue may be cited as (2015) 3 IFLPP 1, ISSN 2055-4802 online at www.famlawandpractice.com.

<http://www.famlawandpractice.com/journals/journal4.pdf>

N.C. Aniței, *Ce lege guvernează condițiile de formă ale căsătoriei în dreptul internațional privat român?/ What law governs the formalities of marriage in Romanian private international law?* *Revista Moldovenească de Drept internațional și Relații internaționale/ Moldavian Journal of International Law and International Relations/ Молдавский журнал международного права и международных отношений*, 2017 .

N-C Aniței, *Dreptul familiei*, Ed. Hamangiu, București, 2012.

N-C. Dariescu, Thoughts Concerning the Formal Conditions Needed for the Contracting of Marriage from the Point of View of the Stipulations in the New Civil Code, în *Jurnal de Studii Juridice* nr. 1-2/2010

E. Florian, , *Dreptul familiei*, ed. 5, Ed. C.H. Beck, București, 2016

Al. Bacaci, V.C. Dumitrache, C.C. Hageanu. *Dreptul familiei*, ed. 7, Ed. C.H. Beck, București, 2012

C. Mares. *Dreptul familiei*, ed. 2, Ed. C.H. Beck, București, 2015

Legislație

Codul civil român